

RISE synpunkter på EU-kommissionens förslag till ändringar (nytt utkast) i gruppundantagsförordningen

Inledande kommentar

Tack för möjligheten att inkomma med synpunkter på Sveriges position gällande kommissionens föreslagna ändringar i det allmänna gruppundantaget (GBER) som främjar den gröna och digitala omställningen. RISE svar utgår från vår position som ett statligt ägt forskningsinstitut som utför tillämpad forskning på uppdrag av och i samverkan med svenskt näringsliv och offentlig sektor. RISE är också Sveriges största aktör när det gäller testbäddar; med drygt 130 testbäddar äger och driver vi cirka 60 procent av de svenska testbäddarna. Som utgångspunkt bedrivs verksamheterna i RISE institut inom ramen för RISE som forskningsorganisation eller forskningsinfrastruktur enligt definitionerna i kommissionens reglering på statsstödsområdet.

Nomenklatur i GBER och rambestämmelserna

I kommissionens förslag till nya rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation som kommunicerades våren 2021 användes begreppet ”technology infrastructure” på engelska. I förslaget till ändringar i gruppundantagsförordningen använder kommissionen ”testing and experimentation infrastructures”, och anger vidare att dessa också går under beteckningen teknikinfrastukturer. Företeelserna teknikinfrastuktur och test- och experimentinfrastruktur ligger i vår mening nära varandra, vilket också avspeglas i formuleringen ”to advance through industrial research” som nu finns i förslaget till definition av test- och experimentinfrastruktur, men de två företeelserna är inte synonyma. På motsvarande vis ligger företeelserna forskningsinfrastruktur och teknikinfrastuktur nära varandra och överlappar delvis varandra. Både forskningsinfrastruktur och teknikinfrastukturer kan ha ett betydande inslag av industriell forskning och båda typer kan ha ett övervägande inslag av icke-ekonomisk samverkansforskning.

RISE anser därför att kommissionen bör klargöra att vissa teknikinfrastukturer kan vara att anse som forskningsinfrastrukturer.

Den stora skillnaden mellan teknikinfrastukturer och test- och experimentinfrastrukturer är att aktiviteter inom teknikinfrastuktur omfattar fler mellan-nivåer på TRL-skalan och inte enbart test- och experimentaktiviteter på högre TRL-nivåer. Med hänsyn till detta och det som sagts

RISE Research Institutes of Sweden AB

ovan, bör den avslutande meningen i definition (98a) i förordningens artikel 2 i kapitel I strykas/omformuleras; ”... *Test- och experimentinfrastruktur kallas ibland också teknikinфраstruktur.*”

Artikel 5.2 och artikel 28 Stöd till små och medelstora företag

Som RISE tidigare angett så välkomnar vi det tillägg som föreslås i **artikel 5.2 (ny punkt ga)** och **artikel 28** som omfattar stöd till små och medelstora företag. Vad RISE kan bedöma innebär detta att kommissionen kommit fram till att GBER kan fungera som rättslig grund för stöd till mottagarna av de tjänster som tjänsteleverantören/intermediären levererar och rabatterar, även när stöden inte utbetalas direkt till dessa mottagare av tjänsterna utan från det offentliga till tjänsteleverantören. Som RISE uppfattar de föreslagna tilläggen så minimeras också risken för att tjänsteleverantören blir mottagare av statsstöd genom att dessa villkor följs - i den frågan vore det dock önskvärt med en större tydlighet i regleringen. Slutligen vill vi upprepa att stöd till nystartade företag (enligt artikel 22) eventuellt borde kunna lämnas på motsvarande vis. Det ligger nära till hands att GBER förtydligas så att startstöd kan lämnas via leverantörer/intermediärer med samma logik.

Artikel 9 Transparens

RISE konstaterar att den föreslagna nivån om 100 000 EUR är en dramatisk sänkning av den nivå, 500 000 EUR, som bestämdes för inte så många år sedan när denna transparensregel infördes. RISE finner att det är svårt att överblicka konsekvenserna av den föreslagna förändringen. Vidare finner RISE att dagens system i vilket information om stöd presenteras innehåller brister, som sannolikt inte avhjälpas av en sänkt beloppsgräns utan kräver andra åtgärder. RISE anser att det hade varit intressant om kommissionen kunde presentera en utvärdering av nuvarande transparensbestämmelser och databas vad gäller utformning, den data som laddats upp samt hur databasen har använts.

Slutligen konstaterar RISE att det finns en potentiell konflikt, mellan denna EU-rättsliga reglering och offentlighet och sekretess i medlemsländerna. I Sverige finns det exempel på att myndigheter och domstolar har kommit fram till att bland annat stödbeloppet i vissa bidragsbeslut inte ska lämnas ut utan beläggas med sekretess, då det i de fallen varit att anse som affärskänslig information. Det finns alltså en risk att nationella myndigheter och domstolar, liksom stödmottagare, anser att viss information, som är föremål för krav på transparensredovisning, skadar vissa ekonomiska verksamheter. RISE efterlyser en konsekvensanalys och utredning bland relevanta aktörer av kommissionen, liksom en utredning på svensk nivå om huruvida svensk lagstiftning om, och myndigheternas hantering av, offentlighet och sekretess relaterat till information om offentliga stöd svarar upp mot den EU-rättsliga regleringen.

Artikel 25 Stöd till forsknings- och utvecklingsprojekt

Kommissionen föreslår att en förenklad beräkningsmetod för indirekta kostnader med en schablonsats på högst 20 procent som ska få användas för att beräkna allmänna omkostnader (indirekta kostnader) i FoU-projekt. Vi vill upprepa att en schablonsats sällan är ett ekonomiskt hållbart alternativ för forsknings- och teknikorganisationers indirekta kostnader i dessa projekt, åtminstone inte för RISE. Under alla förhållanden är 20 procent en alltför låg nivå, något som vi ser också är sant för många av de små och medelstora företag som är våra projektpartners. RISE efterfrågar också ett motiv och en bakgrund till att just 20 procent föreslås. RISE motsätter sig därmed förslaget i denna del.

För det fall att alternativet med en schablonsats ändå införs, bör den sättas till lägst 30 procent av hela basen av de stödberättigande direkta kostnaderna. Detta är en nivå som tillämpas av flertalet offentliga finansiärer i Sverige (jämför även nivån 25 procent i Horisont Europa och projekt som är delfinansierade med unionsmedel). Vidare anser vi att forskningsorganisationer, oavsett rättslig status och oavsett om det rör sig om lärosäten eller andra sådana organisationer, bör ha rätt till ersättning för faktiska allmänna omkostnader och inte vara hänvisade till en schablon. Även om vi uppfattar att denna beräkningsmetod är "frivillig", så kan det inte uteslutas att den kan få ett genomslag som i praktiken innebär att den blir obligatorisk, genom att nationella stödmyndigheter föreskriver att den ska tillämpas. Detta skulle sannolikt innebära mycket stora, om inte oöverstigliga svårigheter för RISE.

Artikel 26a Investeringsstöd för test- och experimentinfrastruktur

RISE anser att det är positivt att kommissionen vill etablera möjligheten till investeringsstöd för test- och experimentinfrastruktur. (Se dock ovan vår reservation när det gäller benämningen och infrastrukturens verksamhet.)

När det gäller de stödnivåer som föreslås, uppskattar RISE att kommissionen i detta nya förslag anger att stödnivån om 25 procent kan höjas under vissa förutsättningar, däribland att infrastrukturer vars årliga kapacitet anslås med minst 80 procent till SME:s kan åtnjuta en högre stödnivå med 5 procent. Vi är dock inte säkra på att just den nivåhöjningen om 5 procent alltid kommer att vara tillräcklig. Det kommer finnas fall då en högre stödnivå kommer krävas, också där infrastrukturen inte drivs av ett litet eller medelstort, utan av ett stort, företag och där den föreslagna bonusen om 10 procent för vissa gränsöverskridande infrastrukturer inte är tillämplig. Det kan dels röra sig om behov av test- och experimentinfrastruktur i nya branscher som idag saknar kapitalstarka företag. Det kan också röra sig om fall där det finns ett behov av att accelerera omställningen i en hel bransch (exempelvis för minskad klimatpåverkan), men där den direkta nyttan för enskilda företag inte är tillräckligt hög för att motivera privata investeringar.

Vi ifrågasätter huruvida nivån 30 procent statsstöd är hållbar för sådana test- och experimentinfrastrukturer som huvudsakligen tillhandahåller tjänster till små och medelstora företag. Denna målgrupp är inte alltid den mest kapitalstarka vilket gör att de kan ha svårt att bidra till uppgraderingar av infrastrukturer, både via medfinansiering, men även genom att använda anläggningen på marknadsmässiga villkor.

RISE anser att stödnivån bör kunna vara högre åtminstone om infrastrukturen ägs eller drivs av en forskningsorganisation (eller av en forskningsinfrastruktur). En sådan höjning av stödnivån skulle kunna vara kopplad till bonusen rörande graden av SME-användare, eller fristående såsom en ny (d)-punkt.

De stora samhällsutmaningar som finns kopplat till klimatet gör att fler gemensamma investeringar mellan stat och näringsliv kommer att krävas, om vi ska nå uppsatta klimatmål. Motsvarande gäller för andra stora samhällsutmaningar och policymål än klimatmålen. Inte sällan kommer det krävas lika mycket offentlig som privat finansiering för att bygga upp sådana infrastrukturer. Det skulle därför vara önskvärt att statsstöd till test- och demonstrationsinfrastrukturer, som är öppna för alla att nyttja, i vissa fall kunde tillåtas upp till 50 procent.

Kommissionen tillåter upp till 50 procent driftstöd till innovationskluster. RISE ifrågasätter varför driftstöd till test- och experimentinfrastruktur inte tillåts på samma nivå.

Detta dokument har utarbetats av Björn Skarp, jurist, Joakim Jakobsson, chef för samhällskontakter, samt Adam Andersson, chef för RISE Brysselkontor.